

نقش کنترل‌های داخلی بر رابطه بین محدودیت‌های مالی شرکت‌ها و چسبندگی هزینه

مسعود بختیاری^۱

استادیار، گروه حسابداری، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران
(تاریخ دریافت: ۱۸ مهر ۱۴۰۱، تاریخ پذیرش: ۱ خرداد ۱۴۰۲)

هدف اساسی پژوهش حاضر بررسی نقش کنترل‌های داخلی بر رابطه بین محدودیت‌های مالی شرکت‌ها و چسبندگی هزینه می‌باشد. چسبندگی هزینه یکی از ویژگی‌های رفتار هزینه در رابطه با تغییرات سطح فعالیت است و نشان می‌دهد که میزان افزایش هزینه‌ها هنگام افزایش سطح فعالیت بیشتر از میزان کاهش هزینه‌ها هنگام کاهش سطح فعالیت است. به‌عنوان یک مکانیسم نظارتی، کنترل داخلی می‌تواند به‌طور مؤثر انگیزه نفع شخصی مدیریت را مهار کند و کاهش تعارض اصلی و عامل بهبود کارایی عملیاتی شرکت و کاهش عدم تقارن اطلاعات را به وجود آورد. پژوهش حاضر از نوع توصیفی-همبستگی می‌باشد و جامعه آماری پژوهش، کلیه شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران بوده و با استفاده از روش نمونه‌گیری حذف سیستماتیک، ۱۳۲ شرکت به‌عنوان نمونه پژوهش انتخاب‌شده و در دوره زمانی ۸ ساله بین سال‌های ۱۳۹۲ الی ۱۳۹۹ مورد بررسی قرار گرفتند. نتایج پژوهش نشان داد رابطه مستقیم و معناداری بین محدودیت مالی و چسبندگی هزینه وجود دارد و ضعف در کنترل داخلی، رابطه مثبت بین محدودیت مالی و چسبندگی هزینه را تشدید می‌نماید.

واژه‌های کلیدی: محدودیت مالی، چسبندگی هزینه، کنترل‌های داخلی.

^۱ mbakhtiari1363@pnu.ac.ir

چسبندگی هزینه‌ها^۱ زمانی اتفاق می‌افتد که میزان درصد افزایش هزینه‌ها با افزایش حجم فعالیت، بیش از میزان درصد کاهش هزینه‌ها در نتیجه کاهش همان حجم هزینه‌ها است. برخلاف تغییرات کوچک در فعالیت، تغییرات بزرگ، مدیران را ناگزیر می‌سازد تا ساختار هزینه‌های شرکت را تغییر دهند که به نوبه‌ی خود منجر به تغییر خط هزینه کل خواهد شد. افزون بر آن، مدیران تمایل بیشتری به تغییر هزینه‌ها در زمان افزایش فعالیت‌ها، نسبت به زمانی که فعالیت‌ها کاهش می‌یابند نشان می‌دهند [۱۵]. مسائل گوناگونی می‌تواند عامل ایجاد چسبندگی هزینه باشد یا آن را تشدید نماید. در سیستم اقتصادی جهان امروز، بحث محدودیت مالی مهم‌ترین موضوعی است که همه شرکت‌ها با آن روبرو هستند و از طرف دیگر، روند اندازه‌گیری سود و نتیجه آن نقش مهمی در حاکمیت شرکتی دارد و کاربران صورت‌های مالی اهمیت زیادی برای آن قائل می‌شوند [۹]. اصطلاح محدودیت مالی به این معنی است که محدودیت مالی از تأمین اعتبار برای همه سرمایه‌گذاری‌های مطلوب جلوگیری می‌کند. عدم توانایی در جمع‌آوری سرمایه برای یک سرمایه‌گذاری ممکن است به دلیل شرایط نامناسب اعتبار و عدم توانایی در گرفتن وام، یا عدم توانایی در انتشار سهام جدید یا وجود دارایی‌های غیر نقدی باشد. در مقایسه با شناخت سنتی هزینه‌ها، افزایش یا کاهش حجم معاملات و فعالیت‌ها منجر به تغییر هزینه شرکت می‌شود که دیگر به یک رابطه خطی محدود نمی‌شود، بلکه مجموعه‌ای از عوامل بر این پدیده تأثیرگذار است [۱۷]. چه عواملی تغییر نامتقارن هزینه‌های شرکت را تعیین می‌کند؟ اندرسون و همکاران (۲۰۰۳) این مشکل را از منظر تعدیل هزینه‌ها این‌گونه بیان کرده‌اند که چسبندگی هزینه پیامد اقتصادی ناشی از تعدیل عمدی منابع سرمایه‌گذاری شده در کسب‌وکار توسط مدیران در فعالیت‌ها است. برای مقابله با تغییر حجم کسب‌وکار، مدیران نیاز به افزایش منابع شرکت یا فروش دارایی‌های شرکت دارند، لذا چسبندگی هزینه در پی مدیریت ناصحیح منابع به وقوع خواهد پیوست [۱۵]. اگرچه تعدیل هزینه‌ها برای درک توضیح چسبندگی هزینه مفید می‌باشد ولی با این حال، شرکت‌ها به حمایت مالی کافی برای جبران هزینه نیاز دارند. هزینه‌های تأمین مالی که منجر به محدودیت‌های تأمین مالی برای شرکت‌ها می‌شود اشاره می‌کنند؛ بنابراین، محدودیت‌های تأمین مالی از طریق تعدیل هزینه‌ها بر چسبندگی هزینه‌ها تأثیرگذار است. با این حال، حفظ منابع اضافی، منابع نقدینگی شرکت را اشغال می‌کند و خطرات مالی آن را افزایش می‌دهد؛ بنابراین دسترسی به سرمایه یک عامل مهم تعیین‌کننده چسبندگی هزینه است [۱۹]. این نشان می‌دهد که کاهش محدودیت‌های مالی کلید تعدیل هزینه‌ها و همچنین عملکرد تجاری از طریق کنترل هزینه، راهی برای بهبود مدیریت هزینه است [۱۶]. این امر اگر با کیفیت بالا در شرکت‌ها صورت پذیرد به خوبی می‌تواند تعدیل عمدی منابع ورودی توسط مدیران را محدود کند، کنترل‌های داخلی با کیفیت می‌تواند شرکت‌ها را در موقعیتی قرار دهد که محدودیت‌های مالی را به موقع تشخیص و آن را کنترل نماید. کنترل‌های داخلی یک فرآیند کلی است که شامل کلیه رویه‌ها و وظایف طراحی شده برای اطمینان

¹ Stickiness cost

از برآورده شدن اهداف گزارش، عملیات و انطباق است؛ به عبارت دیگر، کنترل داخلی مؤثر، اطمینان قابل قبولی از قابلیت اطمینان مالی را فراهم می‌کند. یک سیستم کنترل داخلی مناسب می‌تواند دست‌کاری عمدی در گزارش را کاهش دهد و خطر اشتباهات روبه‌ای و برآوردهای تصادفی در سوابق حسابداری را کاهش دهد و در نتیجه کیفیت مبتنی بر ارقام تعهدی را به همراه داشته باشد. کنترل داخلی با کیفیت بالا نیز نقش کلیدی در تخصیص سرمایه داخلی مناسب دارد [۳]. ولی هنگامی که در کنترل‌های داخلی ضعف‌های عمده وجود داشته باشد این امکان از بین رفته و عامل به وجود آمدن محدودیت‌ها و مدیریت ضعیف منابع خواهد بود و همین امر ممکن است چسبندگی هزینه را تشدید نماید [۱۶].

مبانی نظری، پیشینه و فرضیه‌های پژوهش

مبانی نظری و مرور پیشینه

منظور از اصطلاح محدودیت مالی این است که در تأمین مالی برای تمامی سرمایه‌گذاری‌های مطلوب مانعی وجود داشته باشد. عدم توانایی در تأمین وجوه برای سرمایه‌گذاری‌ها ممکن است به دلیل شرایط بد اعتباری و عدم توانایی در گرفتن وام یا عدم توانایی در انتشار سهام جدید یا وجود دارایی‌های غیر نقد شونده باشد به‌رحال محدودیت مالی نمی‌تواند مترادف با فشار مالی یا فشار اقتصادی یا ریسک ورشکستگی باشد هرچند که این اصطلاحات با محدودیت مالی نیز مرتبط هستند. کامل‌ترین و صریح‌ترین تعریف محدودیت مالی این است که شرکت‌ها زمانی با محدودیت تأمین مالی مواجه می‌شوند که بین مصارف داخلی و مصارف خارجی وجوه تخصیص داده شده شکاف ایجاد شود. با این تعریف تمام شرکت‌ها را می‌توان به‌نوعی دارای محدودیت مالی دانست، اما سطوح محدودیت مالی متفاوت است [۸].

نظریه‌های سنتی رفتار هزینه، بیان میدارد که تغییرات هزینه تنها به میزان تغییرات در سطح فعالیت وابسته است و این تغییرات به صورت متقارن صورت می‌گیرد، در صورتیکه نظریه چسبندگی هزینه‌ها این موضوع را به چالش کشیده و عنوان میکند میزان کاهش هزینه‌ها به هنگام کاهش فعالیت کمتر از میزان افزایش هزینه‌ها بر اثر افزایش فعالیت است [۷]. چسبندگی هزینه یکی از ویژگی‌های رفتار هزینه در رابطه با تغییرات سطح فعالیت است و نشان می‌دهد که میزان افزایش هزینه‌ها هنگام افزایش سطح فعالیت بیشتر از میزان کاهش هزینه‌ها هنگام کاهش سطح فعالیت است [۱۰]. مدیریت هزینه محتوای اصلی مدیریت روزانه شرکت‌هاست. همچنین در نظر گرفتن این مسئله یک موضوع مهم در برنامه‌ریزی منابع جهت به حداکثر رساندن سود از طریق مدیریت هزینه‌هاست. در این میان هنگام مدیریت هزینه توسط مدیران در پی حداکثر کردن سود، یک رابطه نامتقارن بین تغییر حجم کسب‌وکار و تغییر هزینه به وجود خواهد آمد که اندرسون^۱ (۲۰۰۳) از آن به‌عنوان چسبندگی هزینه یاد می‌کند. این اتفاق زمانی اتفاق خواهد افتاد که سطح فعالیت افزایش می‌یابد و معادل آن هزینه‌ها افزایش خواهد یافت، اما زمان کاهش فعالیت‌ها، هزینه شرکت به معادل آن کاهش نمی‌یابد یا اصطلاحاً چسبندگی هزینه اتفاق می‌افتد.

^۱ Anderson

چسبندگی هزینه به رفتار نامتقارن هزینه ها به هنگام کاهش و افزایش فروش اطلاق میشود [۱۱]. اگرچه تعدیل هزینه‌ها برای درک توضیح چسبندگی هزینه مفید است ولی باین حال، شرکت‌ها به حمایت مالی کافی برای جبران هزینه نیاز دارند. هزینه‌های تأمین مالی که منجر به محدودیت‌های تأمین مالی برای شرکت‌ها می‌شود اشاره می‌کنند؛ بنابراین، محدودیت‌های تأمین مالی از طریق تعدیل هزینه‌ها بر چسبندگی هزینه‌ها تأثیرگذار است. اگرچه حفظ منابع، مؤثرتر از بازسازی منابع پس از اتمام آن‌ها است و به شرکت‌ها کمک می‌کند تا به سرعت تولید و سود را در آینده از سر بگیرند. باین حال، حفظ منابع اضافی، منابع نقدینگی شرکت را اشغال می‌کند و خطرات مالی آن را افزایش می‌دهد؛ بنابراین دسترسی به سرمایه یک عامل مهم تعیین‌کننده چسبندگی هزینه است [۱۹]. این امر نشان می‌دهد که کاهش محدودیت‌های مالی کلید تعدیل هزینه‌ها است و همچنین عملکرد تجاری از طریق کنترل هزینه، راهی برای بهبود مدیریت هزینه است [۱۶].

به‌عنوان یک مکانیسم نظارتی و حاکمیتی، کنترل داخلی می‌تواند به‌طور مؤثر انگیزه نفع شخصی مدیریت را مهار کند و کاهش تعارض اصلی و عامل بهبود کارایی عملیاتی شرکت و کاهش عدم تقارن اطلاعات را به وجود آورد [۱۸] و [۲۰]. این امر اگر با کیفیت بالا در شرکت‌ها صورت پذیرد به‌خوبی می‌تواند تعدیل عمده منابع ورودی توسط مدیران را محدود کند، کنترل‌های داخلی با کیفیت می‌تواند شرکت‌ها را در موقعیتی قرار دهد که محدودیت‌های مالی را به‌موقع تشخیص و آن را کنترل نماید. کنترل‌های داخلی یک فرآیند کلی است که شامل کلیه رویه‌ها و وظایف طراحی‌شده برای اطمینان از برآورده شدن اهداف گزارش، عملیات و انطباق است؛ به‌عبارت‌دیگر، کنترل داخلی مؤثر، اطمینان قابل‌قبولی از قابلیت اطمینان مالی را فراهم می‌کند. یک سیستم کنترل داخلی مناسب می‌تواند دست‌کاری عمده در گزارش را کاهش دهد و خطر اشتباهات رویه‌ای و برآوردهای تصادفی در سوابق حسابداری را کاهش دهد و در نتیجه کیفیت مبتنی بر ارقام تعهدی را به همراه داشته باشد. کنترل داخلی با کیفیت بالا نیز نقش کلیدی در تخصیص سرمایه داخلی مناسب دارد [۳]. هنگامی که در کنترل‌های داخلی ضعف‌های عمده وجود داشته باشد این امکان از بین رفته و عامل به وجود آمدن محدودیت‌ها و مدیریت ضعیف منابع خواهد بود و همین امر ممکن است چسبندگی هزینه را تشدید نماید [۱۶].

در پژوهشی چن و ما [۱۶] با عنوان، محدودیت مالی، کنترل داخلی و چسبندگی هزینه این‌گونه بیان داشتند که مدیران فکر می‌کنند که حفظ منابع مؤثرتر از بازسازی منابع پس‌از آن است. باین حال، محدودیت‌های تأمین مالی عدم اطمینان زیادی را برای تصمیم‌گیری منابع ایجادشده توسط مدیران ایجاد کرده است. نمونه پژوهش داده‌های شرکت‌های تولیدی در چین از سال ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۷ است. نتایج پژوهش نشان داد که محدودیت مالی تأثیر قابل‌توجهی بر چسبندگی هزینه شرکت‌ها دارد. همچنین آزمون فرضیه دوم نشان داد که کیفیت کنترل داخلی پایین می‌تواند رابطه بین محدودیت مالی و چسبندگی هزینه را تشدید نماید.

در پژوهشی لی و لو [۲۲] با عنوان رقابت در بازار محصول و چسبندگی هزینه: شواهدی از چین، این‌گونه بیان کردند که رقابت در بازار محصول بر تصمیمات تخصیص منابع و تعدیل هزینه‌های مدیریت تأثیر می‌گذارد. همچنین بر چسبندگی هزینه‌ها تأثیر می‌گذارد.

در پژوهشی حبیب و کاستا [۲۱] با بررسی رابطه بین ساختار سررسید بدهی و چسبندگی هزینه با نگاهی به ادبیات چسبنده هزینه نشان می‌دهد که مدیران علی‌رغم کاهش سطح فعالیت، عمداً به گسترش منابع برای منافع شخصی ادامه می‌دهند و بررسی کردند که آیا بدهی کوتاه‌مدت این هزینه فرصت‌طلبانه را محدود می‌کند یا خیر و شواهدی برای اثبات این فرضیه پیدا کرده‌اند.

در پژوهشی المطری و همکاران [۱۲] به بررسی رابطه بین فعالیت‌های کمیته حسابرسی و سیستم کنترل داخلی در بانک‌های تجاری پرداختند. بدین منظور آن‌ها، تعداد ۸۸ پرسشنامه را در بین ۱۷ بانک تجاری مورد تجزیه و تحلیل قرار دادند. نتایج تحقیق آن‌ها بیانگر این موضوع بود که بین فعالیت‌های کمیته حسابرسی و سیستم کنترل داخلی رابطه معناداری وجود دارد.

در پژوهشی قنبری و سلماسی [۶] با عنوان تأثیر بحران اقتصادی و رشد اقتصادی بر چسبندگی هزینه این‌گونه بیان داشتند که با تفکیک دوره زمانی تحقیق به سه دوره رشد و رکود (کرونا)، تحریم شدید اقتصادی و تحریم کم، چسبندگی هزینه در این دوره‌ها و نیز در سه سطح هزینه‌های عمومی و اداری، بهای تمام شده کالای فروش رفته و هزینه‌های عملیاتی بررسی شدند. بر اساس نتایج، هزینه‌ها به‌صورت غیرمتقارن نسبت به تغییرات فروش یکسان، واکنش نشان می‌دهند. همچنین رونق اقتصادی بر چسبندگی هزینه‌ها تأثیر مثبت دارد، به‌بیان‌دیگر در دوران رونق اقتصادی چسبندگی هزینه افزایش می‌یابد؛ اما رکود اقتصادی بر چسبندگی هزینه‌ها تأثیر منفی دارد، به این معنا که در دوران رکود و کرونا چسبندگی هزینه وجود ندارد. تحریم‌های شدید اقتصادی بر چسبندگی هزینه تأثیر منفی دارد، اما تفاوت چسبندگی هزینه‌ها در دوران تحریم عادی و شدید تنها در مورد هزینه‌های عملیاتی معنادار است و در مورد چسبندگی بهای تمام شده کالای فروش رفته و هزینه‌های عمومی و اداری باوجود تأثیر منفی تحریم بر چسبندگی، این تفاوت از نظر آماری معنادار نیست.

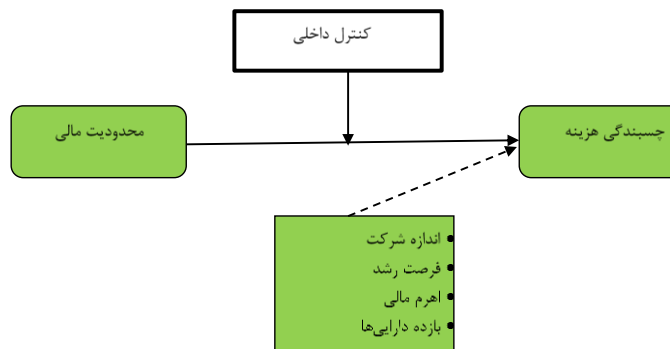
در پژوهشی فرنودی و قجریگی [۵] با عنوان بررسی تأثیر پریشانی مالی و محدودیت مالی بر اعتبار تجاری شرکت‌ها این‌گونه بیان داشتند که پریشانی مالی تأثیر مثبت و معناداری بر حساب‌های پرداختنی و تأثیر منفی و معناداری بر حساب‌های دریافتنی دارد. همچنین محدودیت مالی تأثیر مثبت و معناداری بر حساب‌های دریافتنی دارد؛ اما نتایج شواهد محکمی مبنی بر تأثیرگذاری محدودیت مالی بر حساب‌های پرداختنی نشان نداد. نتایج این مطالعه تایید می‌کند که وضعیت مالی شرکت‌ها و به‌طور ویژه پریشانی مالی و محدودیت مالی نقش مهمی در سیاست‌های تأمین مالی و تأمین اعتبارات تجاری دارند.

در پژوهشی فتاحی و همکاران [۴] با عنوان چسبندگی هزینه و ریسک اعتباری بانک‌ها حاصل نتایج پژوهش خود را این‌گونه بیان کردند که رابطه مثبت و معناداری بین چسبندگی هزینه‌ها و ریسک اعتباری بانک‌ها وجود دارد. به‌بیان‌دیگر با افزایش چسبندگی هزینه‌ها، کیفیت دارایی‌ها کاهش، ناپایداری سود افزایش و در نتیجه ریسک اعتباری بانک‌ها افزایش می‌یابد.

در پژوهشی حاجیها و همکاران [۲] با عنوان تأثیر نگرش کوتاهمدت مدیران در چسبندگی هزینه شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران، این‌گونه بیان کردند که توضیح رفتار هزینه‌ها، اهمیت ویژه‌ای در مطالعات حسابداری و مالی دارد و مطالعات اخیر نشان داده است چسبندگی هزینه‌ها، بخشی جدانشدنی از انگیزه مدیران را در کنترل و مدیریت هزینه‌ها شامل می‌شود. بر اساس نتایج پژوهش، رابطه مدیریت سود بر مبنای اقلام واقعی با کاهش مخارج اختیاری و چسبندگی هزینه‌ها پذیرفته می‌شود و گفتنی است نگرش کوتاهمدت مدیران، ارتباط منفی و معناداری با چسبندگی هزینه دارد.

فرضیه های پژوهش

با توجه به مدل مفهومی پژوهش میتوان فرضیه های زیر را در نظر گرفت:

کامل‌ترین تعریف محدودیت مالی این است که شرکت‌ها زمانی با محدودیت تأمین مالی مواجه می‌شوند که بین مصارف داخلی و مصارف خارجی وجوه تخصیص داده‌شده شکاف ایجاد گردد. با این تعریف تمام شرکت‌ها را می‌توان به‌نوعی دارای محدودیت مالی دانست، اما سطوح محدودیت مالی متفاوت می‌باشد. چسبندگی هزینه یکی از ویژگی‌های رفتار هزینه در رابطه با تغییرات سطح فعالیت است و نشان می‌دهد که میزان افزایش هزینه‌ها هنگام افزایش سطح فعالیت بیشتر از میزان کاهش هزینه‌ها هنگام کاهش سطح فعالیت است. مدیریت هزینه محتوای اصلی مدیریت روزانه شرکت‌هاست. همچنین در نظر گرفتن این مسئله یک موضوع مهم در برنامه‌ریزی منابع جهت به حداکثر رساندن سود از طریق مدیریت هزینه‌هاست [۱۰]. در این میان هنگام مدیریت هزینه توسط مدیران در پی حداکثر کردن سود، یک رابطه نامتقارن بین تغییر حجم کسب‌وکار و تغییر هزینه به وجود خواهد آمد که از آن به‌عنوان چسبندگی هزینه یاد می‌شود. این اتفاق زمانی اتفاق خواهد افتاد که سطح فعالیت افزایش می‌یابد و معادل آن هزینه‌ها افزایش خواهد یافت، اما زمان کاهش فعالیت‌ها، هزینه شرکت به معادل آن کاهش نمی‌یابد یا اصطلاحاً چسبندگی هزینه اتفاق می‌افتد. در مقایسه با شناخت سنتی تئوری هزینه‌ها، افزایش یا کاهش حجم معاملات و فعالیت‌ها منجر به تغییر هزینه شرکت می‌شود که دیگر به یک رابطه خطی محدود نمی‌شود. بلکه مجموعه‌ای از عوامل بر این پدیده تأثیرگذار است [۱۷]. اگرچه تعدیل هزینه‌ها برای درک توضیح چسبندگی هزینه مفید است ولی با این حال، شرکت‌ها به حمایت مالی کافی برای جبران هزینه نیاز دارند.

هزینه‌های تأمین مالی که منجر به محدودیت‌های تأمین مالی برای شرکت‌ها می‌شود اشاره می‌کند؛ بنابراین، محدودیت‌های تأمین مالی از طریق تعدیل هزینه‌ها بر چسبندگی هزینه‌ها تأثیرگذار است. اگرچه حفظ منابع، مؤثرتر از بازسازی منابع پس از اتمام آن‌ها است و به شرکت‌ها کمک می‌کند تا به سرعت تولید و سود را در آینده از سر بگیرند. باین‌حال، حفظ منابع اضافی، منابع نقدینگی شرکت را اشغال می‌کند و خطرات مالی آن را افزایش می‌دهد؛ بنابراین دسترسی به سرمایه یک عامل مهم تعیین‌کننده چسبندگی هزینه است [۱۹]. این امر نشان می‌دهد که کاهش محدودیت‌های مالی کلید تعدیل هزینه‌ها است و همچنین عملکرد تجاری از طریق کنترل هزینه، راهی برای بهبود مدیریت هزینه است [۱۶]. بنابراین فرضیه اول پژوهش به صورت زیر بیان می‌شود:

بین محدودیت مالی و چسبندگی هزینه شرکت‌ها رابطه معناداری وجود دارد.

به‌عنوان یک مکانیسم حاکمیتی، کنترل داخلی می‌تواند به‌طور مؤثر انگیزه نفع شخصی مدیریت را مهار نماید و کاهش تعارض اصلی و عامل بهبود کارایی عملیاتی شرکت و کاهش عدم تقارن اطلاعات را در پی داشته باشد [۲۰]. این امر اگر با کیفیت بالا در شرکت‌ها صورت گیرد به‌خوبی می‌تواند تعدیل عمده منابع ورودی توسط مدیران را محدود نماید، کنترل‌های داخلی با کیفیت می‌تواند شرکت‌ها را در موقعیتی قرار دهد که محدودیت‌های مالی را به‌موقع تشخیص و آن را کنترل نماید. کنترل‌های داخلی یک فرآیند کلی است که شامل کلیه رویه‌ها و وظایف طراحی شده برای اطمینان از برآورده شدن اهداف گزارش، عملیات و انطباق است؛ به‌عبارت‌دیگر، کنترل داخلی مؤثر، اطمینان قابل‌قبولی از قابلیت اطمینان مالی را فراهم می‌نماید. یک سیستم کنترل داخلی مناسب می‌تواند دست‌کاری عمدی در گزارش، خطر اشتباهات رویه‌ای و برآوردهای تصادفی در سوابق حسابداری را کاهش و در نتیجه کیفیت مبتنی بر اقلام تعهدی را به همراه داشته باشد. کنترل داخلی با کیفیت بالا نیز نقش کلیدی در تخصیص سرمایه داخلی مناسب دارد [۳]. ولی هنگامی که در کنترل‌های داخلی ضعف‌های عمده وجود داشته باشد این امکان از بین رفته و عامل به وجود آمدن محدودیت‌ها و مدیریت ضعیف منابع خواهد بود و همین امر ممکن است چسبندگی هزینه را تشدید نماید [۱۶]. بنابراین فرضیه دوم پژوهش به صورت زیر بیان می‌شود:

کنترل داخلی بر رابطه بین محدودیت مالی و چسبندگی هزینه شرکت‌ها تأثیرگذار است.

روش شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نوع توصیفی-همبستگی می‌باشد. تعداد ۱۳۲ شرکت بین سال‌های ۱۳۹۲ الی ۱۳۹۹ به‌عنوان نمونه آماری انتخاب شده است که نحوه انتخاب نمونه آماری در جدول ۱ قابل مشاهده است:

جدول (۱): نحوه انتخاب نمونه آماری

ردیف	شرح	تعداد
	شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در سال ۱۳۹۹	۵۴۱
۱	کسر می‌شود: شرکت‌های که در قلمرو زمانی ۹۲-۹۹ در بورس فعال نبوده‌اند.	(۱۸۸)

۲	کسر می‌شود: تعداد شرکتهایی که از سال ۹۲ به بعد در بورس پذیرفته شده‌اند.	(۷۰)
۳	کسر می‌شود: تعداد شرکتهایی که جزء هلدینگ، سرمایه‌گذاری، واسطه‌گری مالی، بانک‌ها یا لیزینگ‌ها بوده‌اند.	(۵۲)
۴	کسر می‌شود: تعداد شرکتهایی که در قلمرو زمانی تحقیق تغییر سال مالی داده‌اند و دوره مالی آن‌ها ۲۹ اسفندماه نبوده است.	(۵۷)
۵	کسر می‌شود: تعداد شرکتهایی که وقفه معاملاتی بیش از ۶ ماه داشته‌اند.	(۲۸)
۶	کسر می‌شود: تعداد شرکتهایی که داده آن‌ها در دسترس نبوده است.	(۱۴)
۱۳۲	نمونه نهایی	

مدل پژوهش

مدل آزمون فرضیه اول

$$CS_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 KZ_{i,t} + \beta_2 LEV_{i,t} + \beta_3 SIZE_{i,t} + \beta_4 ROA_{i,t} + \beta_5 MTB_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

مدل آزمون فرضیه دوم

$$CS_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 KZ_{i,t} + \beta_2 ICW_{i,t} + \beta_3 (KZ_{i,t} \times ICW_{i,t}) + \beta_4 LEV_{i,t} + \beta_5 SIZE_{i,t} + \beta_6 ROA_{i,t} + \beta_7 MTB_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

جدول (۲) - معرفی اجزای مدل‌های پژوهش

ردیف	نام متغیر	نماد متغیر در مدل	نقش متغیر در پژوهش
۱	چسبندگی هزینه	CS	متغیر وابسته
۲	محدودیت مالی	KZ	متغیر مستقل
۳	کنترل‌های داخلی	ICW	متغیر تعدیل‌گر
۴	بازده دارایی‌ها	ROA	متغیر کنترلی
۵	اهرم مالی	LEV	متغیر کنترلی
۶	اندازه شرکت	SIZE	متغیر کنترلی
۷	فرصت رشد	M/B	متغیر کنترلی

منبع: یافته‌های پژوهش

متغیرهای پژوهش

متغیر مستقل پژوهش: محدودیت مالی (KZ)

شرکت‌ها زمانی در محدودیت مالی هستند که بین مصارف داخلی و مصارف خارجی وجوه تخصیص داده‌شده با یک شکاف روبرو باشند، بر اساس این تعریف، می‌توان تمام شرکت‌ها را به‌عنوان شرکت‌های دارای محدودیت مالی تلقی کرد اما سطوح محدودیت‌های مالی متفاوت است شرکت‌های با محدودیت

مالی کمتر آن‌هایی هستند که از دارایی‌های با قابلیت نقد شون‌دگی بالاتری برخوردارند و خالص دارایی آن‌ها بالا است. در این پژوهش محدودیت مالی متغیر دو ارزشی (۰ و ۱) می‌باشد. برای اندازه‌گیری محدودیت مالی از شاخص کاپلان و زینگلاس که توسط راعی و حصار زاده (۱۳۸۸) برای محیط ایران بومی‌سازی شده است، نهایتاً مقادیر نمره KZ از کوچک‌ترین به بزرگ‌ترین مرتب‌شده و سپس به پنج قسمت تقسیم کرده و که شرکت‌های موجود در پنجک چهار و پنج به‌عنوان شرکت‌های دارای محدودیت مالی شناسایی می‌شوند:

$$KZ = 17.33 - 37.486 * (Cashholding/ Total Assets) - 15.21 * (DIY/ Total Assets) + 3.39 * LEV - 1.402 * (M/B)$$

Cashholding: خالص جریان وجه نقد شرکت تقسیم‌بر کل دارایی‌های شرکت

Total Assets: کل دارایی‌های شرکت

DIY: نسبت سود تقسیمی شرکت به دارایی‌ها

LEV: کل بدهی‌های شرکت تقسیم‌بر کل دارایی‌ها

M/B: نسبت ارزش بازار حقوق صاحبان سهام به ارزش دفتری (نصرت و بادآورنهدی، ۱۳۹۷).

متغیر وابسته پژوهش: چسبندگی هزینه (CS)

مبحث چسبندگی هزینه اولین بار توسط اندروسون و همکاران (۲۰۰۳) مطرح شد. چسبندگی هزینه یکی از انواع رفتار هزینه به شمار می‌رود و حاکی از میزان و نحوه تغییرات هزینه‌ها طی دوره نسبت به تغییرات درآمد در آن دوره می‌باشد. اندروسون و همکاران برای سنجش چسبندگی هزینه‌ها از یک مدل رگرسیونی مجازی به شرح زیر استفاده نمودند که به شرح زیر می‌باشد و به تبعیت از کردستانی (۱۳۹۹) و به روش ریمر (۲۰۱۸) و هامبورگ (۲۰۱۸) از مدل زیر جهت سنجش چسبندگی هزینه استفاده می‌شود که باقیمانده مدل بیانگر چسبندگی هزینه می‌باشد:

$$\log \left(\frac{SGAt}{SGAt - 1} \right) = \beta_0 + \beta_1 \log \left(\frac{Salest}{salest - 1} \right) + \beta_2 Dt * \log \left(\frac{Salest}{salest - 1} \right) + e$$

SGA

: هزینه‌های فروش، اداری و عمومی در سال جاری (هزینه عملیاتی)

SGAt-۱: هزینه‌های فروش، اداری و عمومی در سال قبل

Sales: جمع درآمدهای فروش در سال جاری.

Sales t-۱: جمع درآمدهای فروش در سال قبل

D: متغیر ساختگی مدل می‌باشد که دارای دو ارزش (۰ و ۱) است. این متغیر زمانی که درآمدهای فروش سال جاری نسبت به سال قبل کاهش یافته باشد (یعنی دوره‌های کاهش فروش) عدد یک و در غیر این صورت عدد صفر به آن تعلق می‌گیرد. باقیمانده حاصل از مدل به‌عنوان چسبندگی هزینه استفاده می‌شود [۴].

متغیر تعدیل‌گر: کنترل‌های داخلی (ICW)

متغیر تعدیل‌گر پژوهش حاضر کنترل‌های داخلی شرکت‌ها است که متغیر کیفی دو ارزشی (۰ و ۱) است و برای اندازه‌گیری آن از عامل ضعف در کنترل داخلی شرکت‌ها استفاده می‌شود بدین‌صورت که از گزارش حسابرسان شرکت‌ها استفاده می‌شود و اگر حسابرس در بندهای گزارش حسابرسی خود به ضعف عمده در کنترل داخلی صاحب‌کار اشاره کرده باشد به آن عدد یک و در غیر این صورت عدد صفر تعلق خواهد گرفت [۳].

متغیرهای کنترلی پژوهش

ROA (بازده دارایی‌های شرکت): برای محاسبه این متغیر از تقسیم سود خالص قبل از بهره و مالیات بر کل دارایی‌ها استفاده شده است.

SIZE (اندازه شرکت): برای محاسبه این متغیر از لگاریتم طبیعی جمع دارایی‌ها استفاده شده است.

LEV (اهرم مالی شرکت): برای محاسبه این متغیر از جمع کل بدهی‌ها تقسیم بر جمع کل دارایی‌ها استفاده شده است.

MTB (فرصت رشد): برای محاسبه این متغیر از تقسیم ارزش بازار سرمایه بر ارزش دفتری سرمایه در پایان سال مالی استفاده شده است.

یافته‌های پژوهش**آمار توصیفی**

جدول ۲، آمار توصیفی داده‌های مربوط به متغیرهای مورد استفاده در تحقیق بعد از شناسایی و جایگزین کردن داده‌های پرت آماری را نشان می‌دهد. آمار توصیفی ارائه شده مربوط به ۱۳۲ شرکت نمونه در دوره زمانی ۸ ساله (۱۰۵۶ سال-شرکت) می‌باشد.

جدول (۲): آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

نام متغیر	نماد	میانگین	میانه	بیشترین	کمترین	انحراف معیار
چسبندگی هزینه	CS	۰.۰۰۰۵	-۰.۰۰۳۷	۰.۴۵	-۰.۳۰	۰.۱۰
اهرم مالی	LEV	۰.۵۶	۰.۵۶	۱.۰۴	۰.۱۰	۰.۲۰
فرصت رشد	MB	۴.۱۲	۲.۹۰	۱۰.۸۷	-۰.۵۵	۳.۱۸
بازده دارایی‌ها	ROA	۰.۱۳	۰.۱۰	۰.۴۵	-۰.۰۵۳	۰.۱۳
اندازه شرکت	SIZE	۱۴.۶۰	۱۴.۳۶	۱۸.۶۸	۱۱.۶۴	۱.۴۷

منبع: یافته‌های پژوهش

آزمون فرضیه‌های پژوهش

تحلیل داده‌ها با استفاده از روش داده‌های ترکیبی و با رویکرد پنل دیتا صورت گرفته است. ابتدا متغیرها از نظر مانا بودن مورد بررسی قرار گرفته و سپس با استفاده از آزمون چاو (اف لیمر) رویکرد داده‌ها

مشخص شده است. در نهایت پس از برآورد مدل با الگوی تعیین شده، مفروضات رگرسیون بررسی (با ابزار نیرومند استاندارد و دستور GLS) و مدل به صورت نهایی برازش شده است.

آزمون F لیمر (چاو)

فرض‌های مربوط به آزمون F لیمر (چاو) به شرح زیر است:

فرضیه صفر: همه‌ی عرض از مبدأها در مدل باهم برابرند.

فرضیه‌ی مقابل: حداقل یکی از عرض از مبدأها با بقیه متفاوت است.

فرض صفر در آزمون چاو بیانگر تشابه عرض از مبدأها در سطح شرکت‌ها و سال‌های مختلف است. لذا، در صورت عدم رد فرض صفر، ساختار pool یا اثرات مقید الگوی مناسب خواهد بود. فرض مقابل نیز حاکی از عدم تشابه عرض از مبدأها در سطح شرکت‌ها یا سال‌های مختلف می‌باشد. لذا، در صورت رد فرضیه صفر، ساختار panel اثرات ثابت یا تصادفی الگوی مناسب خواهد بود.

جدول (۴): نتایج آزمون F لیمر (چاو)

مدل آزمون	آماره آزمون	سطح معنی‌داری	نتیجه آزمون
(مدل اول)	۱.۴۳	۰.۱۹	پذیرش الگوی اثرات مشترک (تلفیقی)
(مدل دوم)	۱.۴۰	۰.۲۰	پذیرش الگوی اثرات مشترک (تلفیقی)

منبع: یافته‌های پژوهش

با توجه به نتایج به دست آمده در جدول ۴، مشاهده می‌شود که سطح معناداری آزمون برای مدل‌های پژوهش بالاتر از ۵ درصد بوده و به کارگیری الگوی اثرات مشترک (تلفیقی) به الگوی اثرات ثابت ارجحیت دارد؛ بنابراین در این شرایط لزومی به ارائه آزمون هاسمن نمی‌باشد. به جهت این که آزمون‌های آماری در مقابل پیش‌فرض‌های ناهمسانی واریانس و خودهمبستگی سریالی مقاوم بوده و جهت رفع این دو پیش‌فرض آماری، مطابق پژوهش‌های روز دنیا از رویکرد ابزار نیرومند استاندارد و دستور GLS در نرم‌افزار ایوبوز ۱۰ بهره گرفته شده است [۱].

آزمون ناهمسانی واریانس

وقتی خطاها ناهمسان باشند، انحراف معیار عرض از مبدأ بسیار بزرگ می‌شود. انحراف معیار ضرایب شیب نیز به شکل ناهمسانی بستگی دارد. برای مثال اگر واریانس خطاها به شکل مثبتی با مجذور یک متغیر توضیحی در ارتباط باشد، انحراف معیار ضریب آن متغیر، بسیار بزرگ خواهد بود [۱].

فرض‌های آماری این آزمون به شرح ذیل است.

فرضیه صفر: واریانس مقادیر خطا همسان است.

فرضیه‌ی مقابل: واریانس مقادیر خطا همسان نیست.

جدول (۵): نتایج آزمون ناهمسانی واریانس

مدل آزمون	آماره آزمون	سطح معنی‌داری	نتیجه آزمون
فرضیه اول	۱۲.۴۰	۰.۰۰۰۰	وجود ناهمسانی واریانس

فرضیه دوم	۱۶.۴۶	۰.۰۰۰۰	وجود ناهمسانی واریانس
-----------	-------	--------	-----------------------

منبع: یافته‌های پژوهش

نتایج حاصل در جدول (۵)، نشان می‌دهد که سطح معنی‌داری آزمون در مدل‌های پژوهش کمتر از ۵ درصد می‌باشد و بیانگر وجود ناهمسانی واریانس در جملات اخلاقی می‌باشد که این مشکل در تخمین نهایی مدل‌ها با اجرای دستور gls رفع شده است.

آزمون خودهمبستگی سریالی

یکی از فرض‌های اساسی در تخمین مدل رگرسیون به روش OLS عدم خودهمبستگی بین جملات خطا یا همبستگی سریالی است. چون مقادیری که متغیرهای توضیحی در مدل به خود می‌گیرند تصادفی هستند، بنابراین مقادیر خطا نیز باید در کل تصادفی باشند؛ یعنی، بین مقادیر جملات خطا همبستگی و ترتیب خاصی وجود نداشته باشد و در طول زمان به‌طور منظم تغییر نکند، زیرا اگر چنین باشد، تغییرات جملات خطا تصادفی نبوده و به مقادیر متغیرهای توضیحی وابسته خواهد بود. همبستگی بین مقادیر خطا ممکن است در بین سال‌های مختلف و یا در بین مقاطع مختلف وجود داشته باشد.

فرضیه‌های آماری و پژوهش در آزمون به شرح زیر است:

فرضیه‌ی صفر: عدم وجود خودهمبستگی

فرضیه‌ی مقابل: وجود خودهمبستگی

جدول (۶): نتایج آزمون خودهمبستگی سریالی

مدل آزمون	آماره آزمون	سطح معنی‌داری	نتیجه آزمون
فرضیه اول	۰.۴۰	۰.۲۰	عدم وجود خودهمبستگی سریالی
فرضیه دوم	۰.۲۹	۰.۷۴	عدم وجود خودهمبستگی سریالی

منبع: یافته‌های پژوهش

با توجه به نتایج جدول (۶)، مشاهده می‌شود که سطح معناداری آزمون خودهمبستگی سریالی مدل‌های پژوهش بیشتر از ۵ درصد بوده و بیانگر عدم وجود خودهمبستگی سریالی در مدل‌ها می‌باشد.

آزمون فرضیه اول

فرضیه اول: بین محدودیت مالی و چسبندگی هزینه شرکت‌ها رابطه معناداری وجود دارد.

جدول (۷): نتیجه آزمون فرضیه اول

متغیر وابسته: چسبندگی هزینه						
متغیرها	نماد	ضرایب	خطای استاندارد	آماره t	معناداری	VIF
محدودیت مالی	KZ	۰.۰۴۸	۰.۰۲۳	۲.۰۹	۰.۰۳۶	۱.۱۱
اهرم مالی	LEV	۰.۰۶۹	۰.۰۱۱	۶.۲۷	۰.۰۰۰۰	۱.۱۴
اندازه شرکت	SIZE	۰.۰۱۲	۰.۰۰۳	۴	۰.۰۰۰۷	۱.۰۷

$$CS_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 KZ_{i,t} + \beta_2 LEV_{i,t} + \beta_3 SIZE_{i,t} + \beta_4 ROA_{i,t} + \beta_5 MTB_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

۱.۴۱	۰.۰۰۰۰	-۱۹.۱۲	۰.۰۴۹	-۰.۹۴	ROA	بازده دارایی‌ها
۱.۳۸	۰.۴۰	۰.۸۴	۰.۰۸۳	۰.۰۶۹	MB	فرصت رشد
-	۰.۰۰۰۰	۹.۶۸	۰.۰۵۰	۰.۴۸		عرض از مبدأ
		۰.۳۳				ضریب تعیین
		۱.۹۸				دوربین واتسون
		۴۲.۴۸				آماره F
		۰.۰۰۰۰				سطح معناداری

منبع: یافته‌های پژوهش

نتایج جدول (۷)، نشان می‌دهد که متغیر محدودیت مالی با ضریب مثبت (۰.۰۴۸) و سطح معناداری زیر ۵ درصد (۰.۰۳۶) رابطه مستقیم و معناداری با ارزش شرکت دارد. از آنجایی که شرط تایید آزمون فرضیات سطح معناداری زیر ۵ درصد می‌باشد، بنابراین فرضیه اول پژوهش در سطح خطای ۵ درصد پذیرفته می‌شود. متغیرهای کنترلی به جز فرصت رشد شرکت با سطح معناداری زیر ۵ درصد رابطه معناداری با متغیر وابسته پژوهش دارند. ضریب تعیین برابر با ۳۳ درصد می‌باشد که نشان می‌دهد متغیرهای مستقل و کنترلی موجود در مدل توانسته‌اند ۳۳ درصد از تغییرات متغیر وابسته را توضیح دهند. همچنین مقدار دوربین واتسون برابر عدد ۱.۹۸ می‌باشد که نشان می‌دهد بین جملات اخلاص مدل خودهمبستگی وجود ندارد. آماره آزمون با سطح معناداری زیر ۵ درصد نشان می‌دهد مدل پژوهش از برازش مناسب برخوردار است. ضمن این‌که میزان آماره هم‌خطی (VIF) زیر عدد ۵ و حول عدد ۱ می‌باشد که این امر نشان می‌دهد که همبستگی شدید بین متغیرهای پژوهش وجود ندارد.

نتیجه آزمون فرضیه دوم

فرضیه دوم: کنترل داخلی بر رابطه بین محدودیت مالی و چسبندگی هزینه شرکت‌ها تأثیرگذار است.

جدول (۸): نتیجه آزمون فرضیه دوم

$CS_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 KZ_{i,t} + \beta_2 ICW_{i,t} + \beta_3 (KZ_{i,t} \times ICW_{i,t}) + \beta_4 LEV_{i,t} + \beta_5 SIZE_{i,t} + \beta_6 ROA_{i,t} + \beta_7 MTB_{i,t} + \epsilon_{i,t}$						
متغیر وابسته: چسبندگی هزینه						
متغیرها	نماد	ضرایب	خطای استاندارد	آماره t	معناداری	VIF
محدودیت مالی	KZ	۰.۱۲	۰.۰۵۹	۲.۱۵	۰.۰۳۱	۱.۱۰
ضعف کنترل داخلی	ICW	۰.۰۸۱	۰.۰۲۵	۳.۲۴	۰.۰۰۱	۱.۱۵
ضعف کنترل داخلی*محدودیت مالی	KZ×ICW	۰.۵۱	۰.۲۱	۲.۳۹	۰.۰۱۶	۱.۵۶
اهرم مالی	LEV	۰.۰۶۸	۰.۰۱۱	۵.۷۸	۰.۰۰۰۰	۱.۱۶

۱.۰۷	۰.۰۰۰۲	۳.۷۴	۰.۰۰۳	۰.۰۱۳	SIZE	اندازه شرکت
۱.۴۱	۰.۰۰۰۰	-۱۹.۱	۰.۰۴۹	-۰.۹۴	ROA	بازده دارایی‌ها
۱.۴۰	۰.۵۶	۰.۵۷	۰.۰۸۲	۰.۰۴۷	MB	فرصت رشد
-	۰.۰۰۰۰	۷.۷۱	۰.۰۹۹	۰.۷۶	عرض از مبدأ	
۰.۳۴					ضریب تعیین	
۱.۹۸					دوربین واتسون	
۳۷.۲۰					آماره F	
۰.۰۰۰۰					سطح معناداری	

منبع: یافته‌های پژوهش

نتایج جدول (۸)، نشان می‌دهد که در فرضیه دوم پژوهش تعامل ضعف کنترل داخلی و محدودیت مالی با ضریب مثبت (۰.۵۱) و سطح معناداری زیر ۵ درصد (۰.۰۱۶) تأثیر معناداری بر چسبندگی هزینه دارد و از آنجایی که ضریب محدودیت مالی کمتر از ضریب تعامل محدودیت مالی * ضعف کنترل داخلی است می‌توان گفت که ضعف کنترل داخلی رابطه بین محدودیت مالی و چسبندگی هزینه را تشدید می‌کند. متغیرهای کنترلی به جز فرصت رشد شرکت با سطح معناداری زیر ۵ درصد رابطه معناداری با متغیر وابسته پژوهش دارند. ضریب تعیین برابر با ۳۴ درصد می‌باشد که نشان می‌دهد متغیرهای مستقل و کنترلی موجود در مدل توانسته‌اند ۳۴ درصد از تغییرات متغیر وابسته را توضیح دهند. همچنین مقدار دوربین واتسون برابر عدد ۱.۹۸ می‌باشد که نشان می‌دهد بین جملات اخلال مدل خودهمبستگی وجود ندارد. آماره آزمون با سطح معناداری زیر ۵ درصد نشان می‌دهد مدل پژوهش از برازش مناسب برخوردار است. ضمن این که میزان آماره هم‌خطی (VIF) زیر عدد ۵ و حول عدد ۱ می‌باشد که این امر نشان می‌دهد که همبستگی شدید بین متغیرهای پژوهش وجود ندارد.

بحث و نتیجه گیری

هدف اساسی پژوهش حاضر بررسی نقش کنترل‌های داخلی بر رابطه بین محدودیت‌های مالی شرکت‌ها و چسبندگی هزینه می‌باشد. چسبندگی هزینه یکی از ویژگی‌های رفتار هزینه در رابطه با تغییرات سطح فعالیت است و نشان می‌دهد که میزان افزایش هزینه‌ها هنگام افزایش سطح فعالیت بیشتر از میزان کاهش هزینه‌ها هنگام کاهش سطح فعالیت است. اگرچه تعدیل هزینه‌ها برای درک توضیح چسبندگی هزینه مفید است ولی باین حال، شرکت‌ها به حمایت مالی کافی برای جبران هزینه نیاز دارند. بنابراین، محدودیت‌های تأمین مالی از طریق تعدیل هزینه‌ها بر چسبندگی هزینه‌ها تأثیرگذار است. با توجه به نتایج کسب‌شده در آزمون فرضیه اول پژوهش می‌توان گفت که رابطه مستقیم بین محدودیت مالی و چسبندگی هزینه بدین گونه قابل تفسیر است که زمانی که شرکت‌ها با محدودیت در تأمین مالی روبرو باشند مطمئناً برای جبران هزینه‌ها دچار مشکل می‌باشند و همچنین با وجود محدودیت مالی، عملاً سرمایه‌گذاری‌های شرکت کاهش یافته و سطح هزینه‌های شرکت بالاتر قرار خواهد گرفت و نتیجه این امر تشدید چسبندگی هزینه شرکت خواهد بود. درواقع هرچه محدودیت مالی افزایش یابد معادل آن

چسبندگی هزینه نیز تشدید خواهد شد. نتایج فرضیه اول پژوهش همسو با پژوهش چن و ما (۲۰۲۱) می‌باشد. همچنین به‌نوعی با پژوهش‌های فرنودی و فجر بیگی و وقفی و همکاران (۱۳۹۸) در ارتباط می‌باشد که عنوان نمودند که محدودیت مالی تأثیر معناداری بر پرداخت‌ها و جبران هزینه دارد، همچنین عملکرد مالی شرکت با چسبندگی هزینه در ارتباط است.

به‌عنوان یک مکانیسم نظارتی و حاکمیتی، کنترل داخلی می‌تواند به‌طور مؤثر انگیزه نفع شخصی مدیریت را مهار کند و کاهش تعارض اصلی و عامل بهبود کارایی عملیاتی شرکت و کاهش عدم تقارن اطلاعات را به وجود آورد. این امر اگر با کیفیت بالا در شرکت‌ها صورت پذیرد به‌خوبی می‌تواند تعدیل عمده منابع ورودی توسط مدیران را محدود کند، کنترل‌های داخلی با کیفیت می‌تواند شرکت‌ها را در موقعیتی قرار دهد که محدودیت‌های مالی را به‌موقع تشخیص و آن را کنترل نماید. با توجه به نتایج کسب‌شده در آزمون فرضیه دوم پژوهش می‌توان گفت که رابطه مستقیم بین تعامل محدودیت مالی و چسبندگی هزینه بدین گونه قابل تفسیر می‌باشد که زمانی که شرکت‌ها ضعف‌های عمده در کنترل داخلی شرکت داشته باشند و از آنجایی که ضعف در کنترل داخلی شرکت‌ها نظارت کلی بر امور جاری شرکت و همچنین دست‌کاری در حساب‌های شرکت را امکان‌پذیر می‌باشد، نتیجتاً در این شرایط بحران‌ها از جمله محدودیت مالی در شرکت افزایش خواهد یافت که نتیجتاً ترکیب این دو عامل ضعف کنترل داخلی و محدودیت مالی می‌تواند عامل چسبندگی هزینه را تشدید نماید. نتایج فرضیه دوم پژوهش همسو با پژوهش چن و ما (۲۰۲۱) می‌باشد. همچنین به‌نوعی با پژوهش عابدینی و همکاران (۱۳۹۸) همسو می‌باشد که نتیجه گرفتند ضعف کنترل داخلی عملکرد سود شرکت را تحت تأثیر قرار خواهد داد.

پیشنهادهای کاربردی

بر اساس نتایج فرضیه اول پژوهش پیشنهاد می‌شود شرکت‌ها با برنامه‌ریزی‌های قبلی و استفاده از متخصصان مالی به‌نوعی سطح هزینه‌های خود را در دوره‌های مختلف و متناسب با بازار تورمی و نامنظم کشور تنظیم نمایند که نهایتاً در دوره‌های رکود فروش با چسبندگی هزینه مواجه نشوند. همچنین پیشنهاد می‌شود مدیران شرکت‌ها منابع لازم و کافی را جهت زمان‌های بحرانی و شرایط محدودیت مالی حفظ نمایند که با این امر پاسخ‌گوی بحران‌ها و محدودیت‌های مالی شرکت باشند و در این شرایط هزینه‌های تأمین مالی شرکت افزایش فزاینده نداشته باشد.

بر اساس نتایج فرضیه دوم پژوهش پیشنهاد می‌شود شرکت‌ها با توسعه برنامه‌های مدون و کنترل‌های دوسویه پایین به بالا و بالا به پایین به استحکام هر چه بیشتر کنترل‌های داخلی صاحب‌کار به‌عنوان یکی از مکانیسم‌های مؤثر حاکمیت شرکتی مبادرت ورزیده و با این کار و برنامه‌های مدون و اصولی از قرار گرفتن در شرایط بحرانی و محدودیت در تأمین مالی شرکت را دور نگه‌داشته و در نتیجه آن در تأمین مالی بدهی‌ها و هزینه‌ها توان‌اتر گردند.

همچنین به سازمان بورس و وزارت‌های مربوطه پیشنهاد می‌شود جهت ارتقای کیفیت کنترل داخلی شرکت‌ها برنامه‌های به‌روز و آموزش‌های علوم نوین در این زمینه را برای ارتقای هر چه بیشتر کیفیت کنترل داخلی در شرکت‌ها برای مدیران اجرایی کرده و به ارتقای این امر کمک نمایند. براین اساس به

سرمایه‌گذاران و سهامداران در بازار سرمایه پیشنهاد می‌شود با مطالعه دقیق صورت‌های مالی و اطلاعات شرکت‌ها و تشخیص شرکت‌هایی که در شرایط بحرانی قرار دارند، به‌نوعی تصمیم اصولی در مورد سرمایه‌گذاری آتی و همچنین اطمینان معقول از بازده آینده خود کسب نمایند.

فهرست منابع

۱. افلاطونی، عباس (۱۳۹۵). "بررسی تاثیر کیفیت گزارشگری مالی بر رابطه دارایی‌های وثیقه‌ای با تامین مالی و سرمایه‌گذاری". **مدیریت دارایی و تامین مالی**. ۴(۳). ۱۲۴-۱۰۹.
۲. حاجیها، زهره، قادری، کاوه، قادری، صلاح‌الدین (۱۳۹۸). "تأثیر نگرش کوتاه‌مدت مدیران در چسبندگی هزینه شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران". **مدیریت دارایی و تامین مالی**. ۲۶(۱)، ۲۷-۴۴.
۳. عابدینی، بیژن، مهرآور، مهدی، کارگر، حامد (۱۳۹۸). "بررسی رابطه بین محتوای اطلاعاتی سود و ضعف کنترل داخلی با تأکید بر اثربخشی کمیته حسابرسی". **چهارمین کنفرانس ملی اقتصاد، مدیریت و حسابداری**، دانشگاه چمران اهواز. ۱-۱۹.
۴. فتاحی، یاسین، کردستانی، غلامرضا، راستگویان، حسین (۱۳۹۹). "چسبندگی هزینه و ریسک اعتباری بانک‌ها". **فصلنامه علمی اقتصاد و بانکداری اسلامی**. ۳۱(۱)، ۹۹-۱۱۵.
۵. فرنودی، ایرج، قجربیگی، مهسا (۱۴۰۰). "بررسی تأثیر پریشانی مالی و محدودیت مالی بر اعتبار تجاری شرکت‌های بورس تهران". **رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری**. ۷۰(۹)، ۱۱۱-۱۲۹.
۶. قنبری، علی، اره‌کش سلماسی (۱۴۰۰). "تأثیر بحران‌های مالی و رشد اقتصادی بر چسبندگی هزینه". **چشم‌انداز حسابداری و مدیریت**. ۴(۴۵). ۱-۱۷.
۷. کاظم پور، مرتضی، سیاسی، سحر (۱۳۹۵). "چسبندگی هزینه و مروری جامع بر پژوهش‌های آن در ایران". **مطالعات حسابداری و حسابرسی**، انجمن حسابداری ایران، ۵(۱۹)، ۳۸-۵۵.
۸. کنعانی امیری، منصور (۱۳۸۷). "بررسی رابطه بین محدودیت‌های مالی و بازده سهام در بازار سرمایه ایران". **دانشور رفتار**. ۲۶(۱). ۲۹-۴۸.
۹. نصرت، قاسم، بادآور نهندي، یونس (۱۳۹۷). "ارتباط بین حاکمیت شرکتی و رشد شرکت با تأکید بر نقش محدودیت مالی". **مجله مدیریت توسعه و تحول**، ۳۳(۱)، ۳۵-۲۵.
۱۰. نمازی، محمد، غفاری، محمدجواد، فریدونی، مرضیه (۱۳۹۱). "تحلیل بنیادی رفتار چسبنده هزینه‌ها و بهای تمام شده بر دامنه تغییرات در بورس اوراق بهادار تهران". **پیشرفت‌های حسابداری**. ۴(۲). ۱۷۷-۱۵۱.
۱۱. هاشمی، سید عباس، اصغری، مریم، صدری زاده، سحر (۱۳۹۷). "تأثیر توانایی مدیریت و رقابت در بازار محصول بر چسبندگی هزینه‌ها". **مطالعات حسابداری و حسابرسی**. ۷(۲۶)، ۳۱-۴۴.

12. Al-Matari I.Y., Sulaiman.A.S.M and Al-Matari.E.M. (2017). Audit Committee Activities and the Internal Control System of Commercial Banks Operating in Yemen. **international Review of Accounting, Auditing and Taxation**, 19, 65-84.
13. Anderson, M., Banker, R., & Janakiraman, S. (2003). Are selling, general, and administrative costs “sticky”? **Journal of Accounting Research**, 41(1), 47–63.
14. Balakrishnan R, M. J Petersen, N. S. Soderstrom. (2004). Does Capacity Utilization Affect the “Stickiness” of Cost?, **Journal of Accounting, Auditing and Finance**; 19(3): 283- 299.
15. Bradbury, M., & Scott, T. (2018). Do managers forecast asymmetric cost behavior? **Australian Journal of Management**, 43(4), 538-554.
16. Chen, Y & MA, Y (2021) Financing constraints, Internal control quality and Cost stickiness, **Journal of Business Economics and Management** 22(5), 1231-1251.
17. Chen, Yixin and Hu, Nan and Hu, Nan. (2017). Credit Default Swaps and Cost Stickiness.
18. Cheng, M., D. Dhaliwal, & Y. Zhang. (2013). Does investment efficiency improve after the disclosure of material weaknesses in internal control over financial reporting? **Journal of Accounting and Economics**: 56, 128-155
19. Cheng, S., Jiang, W., & Zeng, Y. (2016). Does access to capital affect cost stickiness? Evidence from China. **Asia-Pacific Journal of Accounting & Economics**, 25(1–2), 177–198.
20. Cheng, Q., Goh, B., & Kim, J. (2014). Internal control and operational efficiency. **Contemporary Accounting Research**, 35(2), 1102–1139.
21. Habib, A & MD Costa (2021) - Debt maturity structure and cost stickiness, **Journal of Corporate Accounting** (2021) - Wiley Online Library.
22. Li, J & Z Luo (2021)- Product market competition and cost stickiness: Evidence from China Managerial and Decision Economics, 2021 - Wiley Online Library, Vol. 3, No. 4, PP. 305-360.

The Role of Internal Controls on the Relationship Between Corporate Financial Constraints and Cost Stickiness

Masoud Bakhtiari¹©

Assistant Professor, Department of Accounting, Payame Noor University, Tehran, Iran

(Received: October 10, 2022; Accepted: May 22, 2023)

The main purpose of this study is to investigate the role of internal controls on the relationship between corporate financial constraints and cost stickiness. Cost stickiness is one of the characteristics of cost behavior in relation to changes in activity level and shows that the rate of increase in costs when the level of activity increases is greater than the rate of decrease in costs when the level of activity decreases. The main purpose of this study is to investigate the role of internal controls on the relationship between corporate financial constraints and cost stickiness. The present study is applied and from a methodological point of view, causal (post-event) correlation. The statistical population of the study is all companies listed on the Tehran Stock Exchange and using the systematic elimination sampling method, 132 companies were selected as the research sample and were examined over a period of 8 years between 1392 and 1399. The results of testing the research hypotheses showed that in the first hypothesis, there is a direct and significant relationship between financial constraints and cost stickiness. The results of the second hypothesis also showed that internal control has a moderating role on the relationship between financial constraints and cost stickiness. In fact, weakness in internal control intensifies the positive relationship between financial constraints and cost stickiness.

Keywords: Financial Constraints, Cost Stickiness, Internal Controls.

---

¹ mbakhtiari1363@pnu.ac.ir © (Corresponding Author)